

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	7Cdo/68/2023
Identifikačné číslo spisu:	3721200342
Dátum vydania rozhodnutia:	26.08.2024
Meno a priezvisko:	JUDr. Peter Brňák
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2024:3721200342.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobkyne H. X., narodenej XX. D. XXXX, T. XX, zastúpenej spoločnosťou HAVEL & PARTNERS s.r.o., advokátska kancelária, Bratislava, Žitkova 7803/9, IČO 36856584, v mene ktorej koná advokát a konateľ Mgr. Štěpán Štarha, proti žalovaným 1/ Y. S. U. - U., narodenej XX. H. XXXX, XXXXX G., Im F. 5, Q., 2/ N. F. U., narodenom XX. J. XXXX, XXXXX G., X. XXA, Q., 3/ O. U., narodenej XX. G. XXXX, XXXXX G., X. XXA, Q., 4/ H. U., narodenej XX. D. XXXX, XXXXX N., R. 8, Q., všetci zastúpení spoločnosťou Stentors advokátska kancelária s.r.o., Bratislava, Hodžovo námestie 2A, IČO: 51757184, v mene ktorej koná advokát a konateľ JUDr. Michal Hulena, o nahradenie prejavu vôle, vedenom na Okresnom súde Trenčín pod sp. zn. PB-4C/2/2021, o dovolaní žalobkyne proti rozsudku Krajského súdu v Trenčíne z 19. októbra 2022 sp. zn. 5Co/26/2022, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Trenčíne z 19. októbra 2022 sp. zn. 5Co/26/2022z r u š u j e a vec mu v r a c i a na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Považská Bystrica - v súčasnosti Okresný súd Trenčín (ďalej len „súd prvej inštancie“ alebo „prvostupňový súd“) rozsudkom z 11. novembra 2021 č.k. 4C/2/2021-156 zamietol žalobu a žalovaným 1/ až 4/ (ďalej spolu aj „žalovaní“) priznal voči žalobkyni nárok na náhradu trov konania.

1.1. Z vykonaného dokazovania mal súd za preukázané a medzi stranami nesporné, že dňa 11. mája 2017 došlo medzi žalobkyňou ako oprávnenou a X. X. U. ako povinným k uzatvoreniu zmluvy o práve kúpy k nehnuteľnosti (ďalej aj „Zmluvy“), predmetom ktorej bolo dojednanie a nasledovným obsahom: „Počas života povinného a po smrti povinného, v lehote desať kalendárnych rokov, počítaných od 01.01. príslušného kalendárneho roka nasledujúceho po roku, v ktorom došlo k úmrtiu povinného patrí oprávnenej právo na kúpu nehnuteľností špecifikovaných v článku 1 tejto zmluvy ... Dedičia prenajímateľa, resp. jeho právni nástupcovia, sú povinní splniť záväzok podľa tejto zmluvy zodpovedajúci právu kúpy oprávnenej podľa tejto zmluvy, ak oprávnená toto svoje právo využije. Právni nástupcovia povinného sú povinní uzavrieť kúpnu zmluvu na predmet kúpy špecifikovaný v článku 1

tejto zmluvy ihneď potom ako im bude doručené písomné oznámenie oprávnenej o uplatnení práva na kúpu nehnuteľností špecifikovaných v článku 1 tejto zmluvy. Kúpna cena je dohodnutá vo výške 50 % z ceny nehnuteľností určenej znaleckým posudkom v čase uplatnenia práva kúpy." Nesporným bolo aj to, že povinná osoba zo Zmluvy - X. X. U. dňa XX. K. XXXX zomrel a že žalobkyňa si voči žalovaným uplatnila právo z tejto Zmluvy o práve kúpy k nehnuteľnosti výzvou na uzavretie kúpnej zmluvy s návrhom kúpnej zmluvy.

1.2. Podľa názoru prvostupňového súdu bola Zmluva neplatná, a to na základe ustanovenia § 37 ods. 2 a § 39 v spojení s § 50a OZ.

(i) Zmluva totiž obsahuje dohodu o dobe, v ktorej sa zmluvné strany zaväzujú zmluvu uzatvoriť, t.j. že táto doba trvá počas života povinného a 10 kalendárnych rokov nasledujúcich po roku smrti povinného. Takéto dojednanie doby nemožno považovať za platné, keďže zmluvná strana nemôže na seba vziať povinnosť niečo dať, konať, nekonať alebo strpieť po svojej smrti, a teda ide o nemožné plnenie (§ 37 ods. 2 OZ).

(ii) Neplatnou je aj časť Zmluvy, ktorá obsahuje dohodu o dobe „počas života povinného“, keďže povinnosť uzatvoriť budúcu zmluvu môže byť len časovo obmedzená a nie časovo neobmedzená - počas celého života (tak ako je uvedené v Zmluve). Toto dojednanie je tak rozporné so zákonom a absolútne neplatné (§ 39 v spojení s § 50a ods. 1 OZ), uzavrel prvostupňový súd.

1.3. V neposlednom rade prvostupňový súd uviedol, že Zmluva bola uzatvorená medzi X. a žalobkyňou, preto nemohla vzniknúť žiadna zmluvná povinnosť iným osobám, ktoré sú označené ako dedičia a právni nástupcovia X.. Časť zmluvy, ktorá stanovuje, že dedičia resp. právni nástupcovia sú povinní splniť záväzok podľa tejto zmluvy, je tak absolútne neplatná pre rozpor so zákonom. Na uvedenej skutočnosti nič nemení ani to, že povinnosť z tejto zmluvy by na nich (v prípade platnosti zmluvy) mohla prejsť na základe dedenia ako univerzálnej sukcesie.

1.4. O trovách konania súd rozhodol podľa § 255 ods. 1 CSP.

2. Na odvolanie žalobkyne Krajský súd v Trenčíne (ďalej len „odvolací súd“) rozsudkom z 19. októbra 2022 sp. zn. 5Co/26/2022 prvostupňový rozsudok potvrdil a žalovaným priznal náhradu odvolacích trov.

2.1. Odvolací súd najskôr poukázal na vecne správne odôvodnenie prvostupňového súdu, s ktorým sa v celom rozsahu stotožnil. Na zdôraznenie správnosti prvostupňového rozsudku v ďalšom (iba) zopakoval prvostupňovú argumentáciu (bod 10 odôvodnenia odvolacieho rozhodnutia). K námietke žalobkyne, že žalovaná 3/ nie je plne procesne spôsobilá uviedol, že žalovaná 3/ je dospelou osobou, jej spôsobilosť na právne úkony môže byť obmedzená len súdnym rozhodnutím. Z oznámenia príslušného súdu v Nemecku bolo zistené, že tu sa žiadne konanie o obmedzenie spôsobilosti žalovanej 3/ nevedlo a ani nevedie. Tým mal odvolací súd za preukázané, že žalovaná 3/ má plnú spôsobilosť na právne úkony, a teda aj plnú procesnú spôsobilosť. Emailová komunikácia predložená žalobkyňou opak nepreukazovala.

2.2. O trovách odvolacieho konania rozhodol odvolací súd podľa § 396 ods. 1 v spojení s § 262 ods. 1 a § 255 ods. 1 CSP.

3. Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podala žalobkyňa dovolanie, prípustnosť ktorého odôvodnila § 420 písm. b) a c) a § 421 ods. 1 písm. b) CSP. Navrhla, aby dovolací súd napadnuté odvolacie rozhodnutie zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

3.1. V súvislosti s dovolaním podľa § 420 písm. b) a c) CSP v podstatnom namietala, že existuje dôvodný predpoklad, že žalovaná 3/ nie je plne spôsobilá na právne úkony a teda ani procesne spôsobilá samostatne konať pred súdom a taktiež nie je spôsobilá samostatne splnomocniť svojho právneho zástupcu na zastupovanie v súdnom konaní, tak ako mala urobiť podľa predloženej plnej moci.

3.2. V súvislosti s dovolaním podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP namietala nesprávne právne posúdenie veci zo strany nižších súdov. V tejto súvislosti za právnu otázku zásadného významu označila «posúdenie platnosti dojednania doby, v ktorej sa má budúca zmluva uzatvoriť, teda posúdenie, či dojednanie doby tak, že „trvá počas života povinného a 10 kalendárnych rokov nasledujúcich po roku smrti povinného“ je platné alebo neplatné z dôvodu, že ide o nemožné plnenie, a to aj v ďalšom kontexte, že tento záväzok prechádza na právnych nástupcov povinného». Podľa jej názoru Zmluva obsahovala «riadne ohraničenie časového obdobia, v ktorom môže žalobkyňa uplatniť svoje právo. Právo a tomu zodpovedajúca povinnosť uzatvoriť kúpnu zmluvu je tu časovo obmedzená. ... Zmluva obsahuje

ustanovenie o lehote (teda do kedy), v ktorej sú zmluvné strany povinné zmluvu uzavrieť... Predmet práva kúpy bol síce predmetom dedenia, ale súčasťou dedičstva je aj zmluvný záväzok prechádzajúci na dedičov, aby si splnili zmluvné povinnosti svojho právneho predchodcu. Predmetom dedenia je majetok poručiteľa, ktorý sa označuje ako dedičstvo - pozostalosť. Majetok je súbor majetkových práv a povinností absolútnej i relatívnej povahy, čo znamená, že predmetom dedenia budú najmä vlastnícke práva, ostatné vecné práva (teda práva k cudzím veciam), dediteľné práva na duševné vlastníctvo a záväzkové práva (najmä pohľadávky a dlhy poručiteľa). Právo žalobkyne a tomu zodpovedajúca povinnosť smrťou poručiteľa nezaniklo, keďže sa viaže k nehnuteľnosti a zaväzuje aj právnych nástupcov poručiteľa. Ku dňu smrti poručiteľa právo žalobkyne a povinnosť poručiteľa existovala a prechádza na právnych nástupcov poručiteľa. Viazanosť účastníkov ich prejavmi vôle, smerujúcimi k vzniku zmluvy, trvá aj pre dedičov zomrelého účastníka, ktorí vstupujú do jeho práv a záväzkov z občianskoprávneho vzťahu, ku ktorému došlo na podklade zhodných prejavov vôle účastníkov. Práva a povinnosti majetkovej povahy prechádzajú z účastníkov na ich právnych nástupcov; rovnako prechádzajú na právnych nástupcov účastníkov zmluvy práva a povinnosti z občianskoprávneho vzťahu založeného zhodnými prejavmi vôle, smerujúcimi k zmluve. Neobstoí ani argument súdu, že „Vo vzťahu k zaviazaniu dedičov resp. právnych nástupcov splniť záväzok podľa tejto zmluvy, je potrebné rovnako konštatovať neplatnosť tohto zmluvného dojednania". Bez ohľadu na platnosť zaviazania dedičov resp. právnych nástupcov splniť záväzok podľa tejto zmluvy, je nutné uviesť, že povinnosť z tejto zmluvy na žalovaných prechádza na základe dedenia ako univerzálnej sukcesie. ... Právnou otázkou zásadného významu je aj posúdenie, či doba, v ktorej sa má zmluva uzatvoriť definovaná „na celý život", pričom je ohraničená smrťou povinného, ide o časovo obmedzenú alebo neobmedzenú povinnosť a v tejto súvislosti o neplatné zmluvné ustanovenie.»

4. Žalovaní vo svojom stanovisku k dovolaniu žalobkyne navrhli, aby dovolací súd zamietol dovolanie a priznal im náhradu dovolacích trov. Plne sa stotožnili s napadnutým odvolacím rozsudkom a jeho právnym odôvodnením. V súvislosti s dovolaním podľa § 420 písm. b) a c) CSP poukázali na to, že „žiadne súdne rozhodnutie o obmedzení právnej spôsobilosti Žalovanej v 3. rade neexistuje, je zřejmé, že Žalovaná v 3. rade je plne právne a teda aj procesne spôsobilá na to, aby mohla byť procesnou stranou sporu a vykonávať akékoľvek procesné úkony v tomto súdnom konaní... Žalovaná v 3. rade je schopná a spôsobilá udeliť plnú moc advokátovi, aby ho zastupoval pri ochrane jeho majetkových práv, ktoré boli porušené ... Žalobkyňa do dnešného dňa nepredložila ani jeden relevantný dôkaz - súdne rozhodnutie, ktorým by bola Žalovaná v 3. rade obmedzená na procesnej spôsobilosti, a preto je všetky námietky Žalobkyne o procesnej nespôsobilosti Žalovanej v 3. rade potrebné vyhodnotiť ako účelové." V súvislosti s dovolaním podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP uviedli, že „[d]ojednanie Zmluvy, v zmysle ktorej je táto platná počas života Poručiteľa a 10 rokov po jeho smrti, sa v žiadnom prípade nemôže považovať za dohodu o dobe (resp. lehote), v ktorej sa zmluvné strany zaväzujú zmluvu uzatvoriť, nakoľko táto doba má byť časovo obmedzená a určitá. Formulácia tejto doby v Zmluve spôsobuje, že táto doba nie je časovo obmedzená, vzhľadom k tomu, že má trvať počas celého života povinného (Poručiteľa) a teda doba nie je jasná a určitá. ... Ak by sme pripustili zjavne nesprávny záver, že povinnosť uzavrieť Zmluvu prešla na Žalovaných ako dedičov, platí, že na dedičov môže prejsť iba, a výlučne, taká povinnosť, ktorá existuje k okamihu smrti poručiteľa. Je nepochybné, že v danom prípade táto povinnosť v čase smrti Poručiteľa ešte neexistovala. Skutočnosť, že právna povinnosť, ktorá ešte v danom čase neexistuje nemôže prejsť na dedičov, bola potvrdená aj súdnou praxou, a to konštatovaním, že pre prípad ručenia platí, že ručiteľský záväzok neprechádza na dedičov, pokiaľ nebol ešte pred smrťou poručiteľa dlžník písomne vyzvaný na plnenie a svoj záväzok si nesplnil, a teda ak v čase smrti ešte nebol „aktivovaný" záväzok ručenia. Základnou požiadavkou pre úspešnú realizáciu prechodu práv a povinností z poručiteľa na dedičov je, aby právo alebo povinnosť existovala ku dňu smrti poručiteľa. Rovnako aj pre posúdenie prechodu záložného práva zaťažujúceho zdedené nehnuteľnosti ku dňu smrti poručiteľa bolo súdom uvedené, že rozhodujúcim pre posúdenie prechodu povinnosti zo záložnej zmluvy je, či ku dňu smrti už mal poručiteľ povinnosť plniť z titulu záložného práva dlh za dlžníka, pretože ten riadne a však dlh neuhradil. Z uvedeného je možné uzavrieť, že základnou požiadavkou pre prechod dlhov (povinností) na dedičov je, aby na dedičov prešli iba a výlučne tie povinnosti, ktoré majú výlučne majetkovú povahu a existovali a boli vymáhateľné k okamihu smrti poručiteľa. V našom prípade takáto situácia nenastala."

5. Žalobkyňa v ďalšom priebehu doručila dovolaciemu súdu (i) vyjadrenie k stanovisku žalovaných z 12. mája 2023, (ii) doplnenie dovolania zo 06. februára 2024, v ktorom podrobnejšie vysvetľovala a dokladovala už uplatnené dovolacie dôvody a argumenty (teda nešlo o nové dovolacie dôvody, pozn.), (iii) právny rozbor Doc. JUDr. Kristiána Csacha, PhD., LL.M. a JUDr. Milana Hlušáka, PhD. z 20. decembra 2023 a Prof. JUDr. Antona Duláka, PhD. z 18. marca 2024, ktoré všetky písomné podklady boli dovolacím súdom doručené žalovanej strane (12. júla 2023, 28. februára 2024 a 11. apríla 2024).

6. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala včas strana sporu, v ktorej neprospech bolo rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), zastúpená v súlade s § 429 ods. 1 CSP, bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 443 CSP) preskúmal vec a dospel k záveru, že dovolanie žalobkyne je v časti prípustné i dôvodné; v dôsledku jeho účinku dovolací súd zrušil rozhodnutie odvolacieho súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie (§ 449 ods. 1, 2 a § 450 CSP).

7. Podľa § 419 CSP proti rozhodnutiu odvolacieho súdu je prípustné dovolanie, ak to zákon pripúšťa. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné sú vymenované v § 420 a § 421 CSP.

Dovolanie podľa § 420 písm. b) a c) CSP

8. Podľa § 420 písm. b) a c) CSP je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak ten, kto v konaní vystupoval ako strana, nemal procesnú subjektivitu (písm. b/), strana nemala spôsobilosť samostatne konať pred súdom v plnom rozsahu a nekonal za ňu zákonný zástupca alebo procesný opatrovník (písm. c)).

8.1. Dovolanie prípustné podľa § 420 možno odôvodniť iba tým, že v konaní došlo k vade uvedenej v tomto ustanovení (§ 431 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie, v čom spočíva táto vada (§ 431 ods. 2 CSP).

8.2. Podmienkou, aby niekto mohol byť stranou v civilnom procese je, že musí byť na to spôsobilý. Spôsobilosťou byť stranou v konaní znamená spôsobilosť subjektu mať procesné práva a povinnosti. Ide teda o procesnú subjektivitu. Civilný sporový poriadok v § 61 stanovuje, že procesnú subjektivitu má ten, kto má spôsobilosť na práva a povinnosti; inak len ten, komu ju zákon priznáva. Odkazuje teda na hmotné právo. V sporovom konaní zákon za strany sporu označuje žalobcu a žalovaného (§ 60 CSP); žalobcom je ten, kto podal žalobu a žalovaným ten, koho žalobca v žalobe za žalovaného označil, a to bez ohľadu na to, či žalobca alebo žalovaný je nositeľom hmotnoprávnej povinnosti (t. j. či mu svedčí hmotnoprávna vecná aktívna alebo pasívna legitimácia).

8.3. Podľa § 132 ods. 1 CSP v žalobe sa okrem všeobecných náležitostí podania uvedie označenie strán, pravdivé a úplné opísanie rozhodujúcich skutočností, označenie dôkazov na ich preukázanie a žalobný návrh.

9. Pokiaľ žalobkyňa v rámci podaného dovolania namietala, že existuje dôvodný predpoklad, že žalovaná 3/ nie je plne spôsobilá na právne úkony a teda ani procesne spôsobilá samostatne konať pred súdom a v dôsledku toho nie je ani spôsobilá samostatne splnomocniť svojho právneho zástupcu na zastupovanie v súdnom konaní (bod 3.1.) odvolací súd uviedol, že žalovaná 3/ je dospelou osobou, jej spôsobilosť na právne úkony môže byť obmedzená len súdnym rozhodnutím, k čomu k času rozhodovania nedošlo. Uvedené podľa názoru najvyššieho súdu celkom jednoznačne vyplýva z obsahu spisu (č.l. 237 až 251 spisu), keď bolo preukázané, že iniciatíva žalobkyne smerujúca k zbaveniu spôsobilosti žalovanej 3/ prostredníctvom súdu v Aachene nebola úspešná (obvodný súd zastavil konanie o ustanovenie opatrovníka a krajský súd odvolanie žalobkyne zamietol).

10. Vzhľadom na uvedené dovolací súd dospel k záveru, že žalobkyňa neopodstatnene namietala, že žalovaná 3/ nemala v konaní procesnú subjektivitu resp. že žalovaná 3/ nemala spôsobilosť samostatne konať pred súdom v plnom rozsahu a nekonal za ňu zákonný zástupca alebo procesný opatrovník. Prípustnosť dovolania z ustanovenia § 420 písm. b) a c) CSP preto nevyplýva.

Dovolanie podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP

11. Podľa § 421 ods.1 písm. b) CSP dovolanie je prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, ktorá v rozhodovacej praxi odvolacieho súdu ešte nebola vyriešená.

11.1. Podľa § 432 CSP dovolanie prípustné podľa § 421 možno odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci. Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia.

11.2. Aby určitá otázka mohla byť relevantná z hľadiska § 421 ods. 1 CSP, musí mať zreteľné charakteristické znaky. Predovšetkým musí ísť o otázku právnou (nie skutkovú) hmotnoprávnej alebo procesnoprávnej povahy, ktorú odvolací súd riešil a na jej riešení založil svoje rozhodnutie. Otázka relevantná podľa ustanovenia § 421 ods. 1 musí byť procesnou stranou vymedzená v dovolaní jasným, určitým, zrozumiteľným spôsobom, ktorý umožňuje posúdiť prípustnosť (prípadne aj dôvodnosť) dovolania.

12. S použitím výkladového pravidla uvedeného v Čl. 11 ods. 1 a § 124 ods. 1 CSP najvyšší súd ustálil, že žalobkyňa v podanom dovolaní v podstate namietala nesprávne právne posúdenie otázky platnosti Zmluvy vo vzťahu k stanoveniu doby (lehoty), v ktorej sa zmluvné strany zaväzujú uzatvoriť v budúcnosti kúpnu zmluvu (bod 3.2.). Odvolací (prvostupňový) súd v tomto ohľade vychádzal z nosných právnych záverov, že „... Zmluvná strana nemôže na seba viazať povinnosť niečo dať, konať, nekonať alebo strpieť po svojej smrti. V tejto časti je ... zmluva neplatná, nakoľko ide o nemožné plnenie ... povinnou náležitosťou zmluvy o budúcej zmluve (je) uvedenie doby, do ktorej má byť zmluva uzatvorená ... povinnosť uzatvoriť budúcu zmluvu môže byť len časovo obmedzená, preto je ... rozporné s týmto dojednaním, keď je povinnosť X. X. U. uzatvoriť zmluvu časovo neobmedzená a podľa dohody má trvať počas celého jeho života. Toto dojednanie o čase, kedy má byť budúca zmluva uzatvorená, je tak ... rozporné so zákonom a absolútne neplatné”.

13. Nižšie súdy správne uviedli, že posudzovaná Zmluva (o práve kúpy k nehnuteľnostiam) bola uzatvorená na základe § 51 OZ a podľa jej obsahu išlo o zmluvu o budúcej kúpnej zmluve (bod 10 odôvodnenia odvolacieho rozhodnutia). Súdmi posudzovaná sporná časť Zmluvy znie: „Počas života povinného a po smrti povinného v lehote desať kalendárnych rokov, počítaných od 1.1. príslušného kalendárneho roka nasledujúceho po roku, v ktorom došlo k úmrtiu povinného patrí oprávnenej právo na kúpu nehnuteľností špecifikovaných v čl. 1 tejto Zmluvy. Oprávnená má právo využiť právo na kúpu a nie povinnosť využiť ju. Dedičia prenajímateľa, resp. jeho právni nástupcovia sú povinní splniť záväzok podľa tejto Zmluvy zodpovedajúci právu kúpy oprávnenej podľa tejto Zmluvy, ak oprávnená toto svoje právo využije. Právni nástupcovia povinného sú povinní uzavrieť kúpnu zmluvu na predmet kúpy špecifikovaný v čl. 1 tejto zmluvy ihneď potom, ako im bude doručené písomné oznámenie oprávnenej o uplatnení práva na kúpu Nehnuteľností špecifikovaných v čl. 1 tejto Zmluvy. Kúpna cena je dohodnutá vo výške 50% z ceny nehnuteľností určenej znaleckým posudkom v čase uplatnenia práva kúpy.”

14. Podľa § 51 OZ účastníci môžu uzavrieť i takú zmluvu, ktorá nie je osobitne upravená; zmluva však nesmie odporovať obsahu alebo účelu tohto zákona.

15. Podľa § 50a ods. 1 OZ účastníci sa môžu písomne zaviazat', že do dohodnutej doby uzavrú zmluvu; musia sa však pritom dohodnúť o jej podstatných náležitostiach.

15.1. Pre platnosť zmluvy o budúcej zmluve, uzavretej podľa § 50a OZ sa vyžaduje (i) písomná forma, (ii) dojednanie o dobe, v ktorej má byť uzavretá budúca zmluva a (iii) dojednanie o podstatných náležitostiach budúcej zmluvy; zároveň platí, že pre právnu kvalifikáciu platnosti zmluvy o budúcej zmluve je rozhodný stav v čase jej uzavretia.

16. Nižšími súdmi nebolo spochybnené, že obaja účastníci v predpísanej forme vyjadrili vôľu uzavrieť v budúcnosti kúpnu zmluvu a že ich dohoda obsahovala podstatné náležitosti predpísané pre kúpnu zmluvu, t. j. dohodu o predmete kúpy a o kúpnej cene. Spochybnili však platnosť dojednania o dobe

(lehote), v ktorej má byť budúca (kúpna) zmluva uzavretá, ktorý názor nepovažuje najvyšší súd za správny.

17. Podľa právnej teórie doba (alebo lehota) môže byť stanovená akýmkoľvek spôsobom. Lehota môže byť určená označením určitého budúceho dňa, určením trvania lehoty a pod. Zákon v záujme určitosti dojednania upravuje len začiatok plynutia dohodnutej lehoty; v prípade pochybnosti, lehota na uzavretie budúcej zmluvy začína plynúť zároveň s účinnosťou zmluvy o budúcej zmluve (HOLUB, Milan a kol.: Občanský zákoník. Komentár. 1. svazek § 1-487. Linde Praha 2002 c 198). Právna teória nespochybňuje, že dohoda o dobe, v ktorej má dôjsť k uzavretiu budúcej zmluvy (t. j. vznik/moment alebo trvanie záväzku uzavrieť budúcu zmluvu) spĺňa aj také dojednanie, ktoré je viazané na splnenie podmienok, a to odkladacích alebo rozvázovacích, v zmysle ustanovenia § 36 OZ (napr. ŠVESTKA, Jiří et al. Občanský zákoník I. Komentář. Praha - Panorama 1987, s. 203). Okrem tradične využívanej doby/lehoty na uzavretie budúcej zmluvy, medzi relevantné právne skutočnosti, na ktoré môže byť uzavretie budúcej zmluvy viazané, sa radí aj doložka času (dies), ktorá má blízko k podmienke; na rozdiel od podmienky však pri nej ide o určenie času, ktorý isto nastane (FEKETE, Imrich. Občiansky zákoník. Veľký komentár, I. diel. Vydavateľstvo Eurokodex 2011, s. 597).

18. V posudzovanej Zmluve si zmluvné strany vymedzili dobu na jej uzavretie slovným spojením „počas života povinného a 10 kalendárnych rokov nasledujúcich po roku smrti povinného“. Podľa názoru najvyššieho súdu ide o dostatočne určitý spôsob vymedzenia času/lehoty na uzavretie budúcej zmluvy, ktorá začína plynúť dňom účinnosti Zmluvy a končí uplynutím 10 rokov po smrti povinného. Z hľadiska zákonnej úpravy, za použitia štandardných interpretačných pravidiel, takéto dojednanie lehoty nie je v rozpore so zákonom a ani zákon neobchádza. Uvedené platí o to viac pri interpretovaní Zmluvy cez prizmu rešpektovania autonómie vôle účastníkov Zmluvy. Tým, že zmluvné strany v Zmluve „narábajú“ so smrťou povinného, reagujú na skutočnosť, ktorá v budúcnosti - skôr či neskôr - určite nastane. Smrť povinného predstavuje časový moment v plynutí lehoty, od ktorého sa počíta dohodnuté desaťročné obdobie. Ad absurdum ak by podobná zmluva obsahovala štandardnejšiu lehotu na uzavretie budúcej zmluvy, napr. 1 rok od jej uzavretia a povinná osoba by deň po účinnosti tejto zmluvy zomrela, znamenalo by to, že záväzok uzavrieť kúpnu zmluvu by smrťou povinného zanikol? Vzhľadom na vyššie uvedené, nedáva zmysel fragmentárny právny záver nižších súdov, podľa ktorého „je ... rozporné ... dojednanie, keď je povinnosť X. X. U. uzatvoriť zmluvu časovo neobmedzená a podľa dohody má trvať počas celého jeho života. Toto dojednanie o čase ... je tak ... rozporné so zákonom a absolútne neplatné“.

19. V naznačených vyššie uvedených súvislostiach (o smrti povinného) najvyšší súd k ďalšiemu argumentu nižších súdov uvádza, že dojednanie lehoty na uzavretie zmluvy po smrti povinného nemožno bez ďalšieho stotožňovať s príkazom dedičom, t. j. takým nakladaním poručiteľa s majetkom pre prípad smrti, ktoré súčasné právo nepovoľuje. Formuláciu „Dedičia prenajímateľa, resp. jeho právni nástupcovia sú povinní splniť záväzok...” možno chápať skôr ako „utvrdenie“ trvania záväzku aj v prípade, ak by došlo k smrti povinného a s tým spojeného prechodu práv na jeho predpokladaných právnych nástupcov/dedíčov (§ 460 OZ). Preto bližšie nevysvetlené úvahy nižších súdov, že zmluvné strany Zmluvy chceli vytvoriť záväzok pre dedíčov/právnych nástupcov sú skôr špekulatívne; veď povinnosťou uzavrieť kúpnu zmluvu bol viazaný aj samotný povinný, ešte za svojho života.

19.1. Pri posudzovaní súladu vôle a prejavu platí, že účastníci zmluvy nemusia mať jasnú predstavu o právnom stave, ktorý má v dôsledku ich prejavu vôle nastať. Právne úkony občianskeho práva nespôsobujú len tie právne následky, ktoré účastníci chceli spôsobiť, ale aj právne následky pre tento prípad ustanovené právnymi normami (DULAK, A. IN: LAZAR, J. a kol.: Občianske právo hmotné. 1. časť. Iuris Libri 2018, s. 124). Zmluva je síce primárne záväzná len pre zmluvné strany, ktoré Zmluvu uzavreli, ale to neznamená, že účinky uzavretej Zmluvy nemôžu viazať aj právnych nástupcov zomrelého povinného. Kogentné ustanovenie zákona (§ 579 ods. 1 OZ) pre takéto prípady jasne uvádza, že smrťou dlžníka jeho povinnosti nezanikajú, ibaže jej obsahom bolo plnenie, ktoré mal osobne vykonať dlžník.

19.2. Podľa názoru najvyššieho súdu rovnako tak povinnosť vyplývajúca z uzavretej Zmluvy (o práve kúpy) nie je viazaná výlučne na osobu poručiteľa, a teda (bez ohľadu na spôsob, akým bolo v zmluve dojednané trvanie záväzku) prešlo na jeho právnych nástupcov/dedíčov. Poukazovanie na skutočnosť,

že Zmluvou sú obmedzované vlastnícke práva dedičov/právnych nástupcov nie je právne významné už len z toho dôvodu, že žalobkyňa mohla uplatniť svoje práva, vyplývajúce zo Zmluvy už počas života povinného resp. prechod práv/povinností majetkovej povahy, pri ktorých to ich povaha pripúšťa (a medzi ktoré bez pochybnosti patrí aj povinnosť uzavrieť kúpnu zmluvu) je právom predvídaný a plne akceptovaný. Zo žiadneho ustanovenia právneho poriadku SR nemožno vyvodiť povinnosť vlastníka zanechať majetok svojim dedičom. Právna teória a súdna prax dlhodobo zdôrazňuje, že smrťou niektorého z účastníkov zmluvy nezaniká viazanosť zmluvnými prejavmi, ak nejde o právo alebo povinnosť, ktorá sa viaže len na osobu zomrelého (napr. ŠTEVČEK, M. - DULAK, A. - BAJÁNKOVÁ, J. - FEČÍK, M. - SEDLAČKO, F. - TOMAŠOVIČ, M.: Občiansky zákonník 2: komentár :§ 451-880, 2. aktual. Vyd., Ch. Beck 2019, s. 2187). Viazanosť prejavmi vôle smerujúcimi k vzniku zmluvy trvá aj pre dedičov zomrelého, ktorí vstupujú do jeho práv a záväzkov (ŠVESTKA, Jiří et al. Občanský zákoník II. Komentář. C.H.Beck 2008, s. 1530, FEKETE, Imrich. Občiansky zákonník. Veľký komentár, 2. diel. Vydavateľstvo Eurokpdex 2011, s. 1703). Smrťou ručiteľa nezaniká - pokiaľ nebolo dohodnuté inak ani ručiteľský záväzok, ale prechádza na dedičov ručiteľa. Takisto smrť dlžníka nemá vplyv na ďalšie trvanie ručenia (R 62/1973).

19.3. Pokiaľ nižšie sudy uvádzali, že Zmluva je neplatná pre nemožnosť plnenia (pre záväzok daný dedičom) vyššie naznačené prípady zhodne konštatovali, že po smrti povinného nastali dôsledky predvídané zákonom, t. j. konkrétne pravidlá o univerzálnej sukcesii. V tomto ohľade si priamo protirečí prvostupňový súd (ktorého závery prevzal súd odvolací, pozn.) keď v bode 31 odôvodnenia na jednej strane pre záväzok dedičov považuje Zmluvu (jej časť) za neplatnú a na druhej strane pripúšťa „že povinnosť z tejto zmluvy by na nich (v prípade platnosti zmluvy) mohla prejsť na základe dedenia ako univerzálnej sukcesie“.

20. Vychádzajúc z vyššie uvedeného právneho názoru dovolací súd dospel k záveru, že dovolanie je prípustné a zároveň dôvodné, a teda je potrebné napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu zrušiť (§ 449 ods. 1 CSP) a vec mu vrátiť na ďalšie konanie (§ 450 CSP).

21. Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, súd prvej inštancie a odvolací súd sú viazaní právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 CSP). Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP). O trovách dovolacieho konania preto rozhodne odvolací súd.

22. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.